

Nyelvjárási szövegek*

VII. A palóc nyelvterület keleti fele

Borsodszentgyörgy. Borsod-Abaúj-Zemplén m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1964. okt. 20-án.

— *Tavasszal, úgy április elején, május közepén mektrágyázzák jó tyúganájjal a földet, az... úgy gondolom az a leghátszanosab neki. És mikor jó el van készítve, ápróra a rögek, akkor belévetik a kendérmágot, és szépen megnő. akkor... Mikor van szent Anna? akkor kinyövik a virágost, abból lesz a finomab vászony, fonál. Azután szeptemberbe a másikat, és előb elasztátyuk eszt | mocsolyába, úgy nevezük mink. Tészünk rá kövket, szálmāt, hogy belē nē essék a kő. S akkor ęty hętig vágy másfé hélig āzik. akkor kivészük, kiteręgetyük vékonyrá, hoty szárágygom męg. akkor elcsápuk, úgy nevezük mink, a tilón elcsápuk, és akkor mekttőretyük, elviszük a törőbe. Vót it kendértörő, de mos má nincs, uty hallom, és akkor asz kitisztíttyá, mekttőri jó | puhārā. akkor házáhozuk, meggerebęnyęzük, elrészletęzük a fejét csomógbā. a jobbāt külön, a rosszabbāt is külön, hārom rızbe, hā kēl négybę is, s āsztān úgy mekfonyuk. Igy belętęsszük... ki-ki millýen bordābā szüksęgēs. āki zsāknāk ākārjā, āz nyócázsbā, āki finomābnāk, tızęzsbę, āki egész finomnāk, tizhęhātozsbā, tizęnnyócázsbā. S akkor fōl-sōp... fęltęszük a vetőre, onnān a szātyvārā, akkor mekšzōvük, meglugzuk, úgy nevezük. S akkor kiterętyük, mind a nótā is mongyā, hoty szįjā męg a nāp fehérre. Ennyit tudok rólā.*

— [Hol van a mocsolya?]

— *A rédbe. RéteGbe, réteGbe, igęn.*

— [És ott is mossák el a kendert?]

— *Nem, asz nęm kēl mosnyi. Csāk [azt] kiszęgyük a vízbő, kicsurog, fęl-āllingātyuk, s akkor, mikor mekšzikkāt ęk kicsint, kocsirā tészük, elhozuk ęty*

* Vö. MNyj. XII, 193—210; XIII, 173—90; XIV, 117—33; XV, 143—56; XVI, 137—52; XVIII, 173—82.

Nyomdai betűhiány miatt az ā és az á, valamint az a és ā között gyakori átmeneti hangszín-árnyalatokat csak kis mértékben tudtuk érzékeltetni. Betűhiány az oka annak is, hogy egyes esetekben a mondat kisbetűvel kezdődik, a kettőshangzók alól pedig lemaradt az összefogó jel.

száráz | helyre. Ot vékonyán kiterégetyük, és akkor ot mēkszárád, mēkforgá-
tyuk, hogy a másík ódala is száraggyom mēg. És akkor úgy mē... elcsápuk.
Így van. Ennyit tudok a kēnderrő.

— [Ugye, három féle minőségű kender is van.]

— Igēn.

— [Most az egyikből...]

— Kettő vān!

— [Kettő.]

— Kettő. Vān hārom félé is. Mer mikor kinyövük ā kēndért, az utolsó
növést, ākkor ot márād az apró állya. És ābbó, āsz külön szégyük összö, āz nem
āzik, csāk két nāp mocsolyāba. És ābbó, āsz mēkfonyuk, de mā asz nem kell,
asz mā nem kell | izényi, mi csinānyi, töretnyi, mer az gēngéBB. āsz csāk elti-
lól'uk, azutām mágónk kirázogatyuk, s úgy mēk... mēkcsinā'uk, mēggerebē-
nyēzük, s ākkor mēkfonyuk. Abból van zsāk. Mēg amit ākárónk, pokróc,
mindēn.

— [Milyen volt a törő, hogyan törték ott a kēndert?]

— Hāt van csinālvā nāty kerek, fāból állya, mit mongyák, ēty fēlmétērēs |
hosszú, nagyon erőssen lépādolvā, és azon nem tudom hām māzsās lehet az ā vās
kő, vāzsbó vān, és āsz forog rájtā, sörög rájtā. S āki töret, az mindēg forgattya.
Sorba mēgyēn, sok asszony körūállya, s mindēnki ā mágāét forgādātytā, gon-
dozzā. Ez az a törő.

— [Mi hajtotta a törőt?]

— Villany. Villany. Mos mā villāny. Ezelőtt, hāt ezelőt mi is? Olaj. Vāgy...
én nem is tudom, ezelőt mi hajtotta. Gépolāj.

— [Tessék még elmondani, hogy a vászonból mit varrtak a régi öregek?]

— A régi öregēk? Hm, édēsēm, āsz sok vōnā elmondanyi, mā csākugyān.
Alsóruhāt is, fēlsőt is. ābbā jārtāk, úgy neveszték, vāszongatyāt, gātyānāk hívt-
tāk, úgyē, lobogós ingēt, hosszúujjú ingēt. Az a csudā, hogy gyōsztek mosnyi az
asszonyok, mer az úgyē [hogyne?], mikor mēgāzott ā hātārbā, milyen piszkos
lehetett az. És ezēket csināltāg bēlölē. Mēg zsākot, fejeltakarót, lepēdőt. Azutān
szalmazsākot, mindēnt ābbó csināltunk ezelőtt. Nem úgy, mim mos, hogy mindēn
készem van a bódba. Mindēn mágónk munkājā vót.

— [A régi öregek gatyában jártak?]

— Gātyābā is. Izlés szerint vót. Vót olyan, āki sohā nem szeretēd gātyābā
jārnai, vót olyan, āki mindig... életēn kērēsztū... Példāul ismertem ēggy em-
bērt, āki életēn kērēsztū ābbā jārt, mēk csāk mēn nem hālt. Bő gātyābā, fehér bő
gātyābā.

— [Hāt vasárnap, templomba...]

— ākkor is, ākkor is. ākkorrā vót külön készitve tisztā pāmut | gātyā.

Igēn.

— [Hogyan mosták a régi asszonyok ezt a sok vászonneműt?]

— Vót ēty kād. Vān is ugyān, most is. És az beāszattātāk, mēkszāppānosztāk,

belerákták ábbá á kádbá, és ákkor ráktak rá hámut, fával tüzeltünk, úgyé. ákkor ánnák á hámuját ráráktuk hámvásrá. Öntöszttük forró vízzel, és ágyig öntöszttük, míg csak ásztt érzéttük, hogy nem jó szák, hogy még nem kelt. Így vót. ákkor ósz másnap réggel kibontottuk, lévöttük róla á hámut, bevittük á pátágbá, súkkál, székén vágy dészákán kimostuk. S mékszarátt, szép vót, mind a hó. Há munkás vót, de szép is vót abba az időbe, ugyé.

— [Milyen időszakonként mostak?]

— Mindéh hónábbá kéllött ász mosnyi! Éccér félráktuk á lugzót, úgy nevesztük, hogy... rákjuk má fél á lugzót, más... nágyom mocskosak a gatyák. Így vót.

— [A régi asszonyok, lányok milyen ruhákban jártak? Hétköznap, ünnepnap milyen ruhák voltak?]

— Bő szoknyák, édés. Bő szoknya, fehér hárisnyá, fűzős cipő. Azután télén csizma, a²tán... hogy neveszték ásztt á... testálló, szűkre vót várvá, rövid kabát, sok géplés á hátán. Ezek vótak. Bő kötő előte, fodros, hosszú haj, az becsávargátvá pántlikával, két ágbá, ki hoty hortá, ki éggy ágbá. Ezek vótak. Viselet.

— [Lakodalomkor a menyasszónynak milyen ruhája volt?]

— Bő, szintém bő ruhája vót. Bő kötő, cifra koszoró, mindén cifra vót, úgyé. Bő és cifra.

[Elmondta: Németh Ágostonné, Németh Ilona, 58 éves.

Szuhogy. Borsod-Abaúj-Zemplén m. A felvételt Végh József készítette 1961. dec. 7-én.

— [Tessék elmondani, hogyan szoktak aratni! Kezdjük sorjában azzal, hogy mielőtt kimegy a gazda, mit néz meg?]

— Hogy mit néz még? Há természetés dolog, mégnézi á termétt, elsősorba mégnézi á termétt, mer má^oskép nem méhet ki, hoty kász á áló váló-é má^or az á termétt, lé lehet-é vágni, váty hod [!] nész ki. ászttáon — igaz-é — ghész hásonlóán élkészül, mert csákis, csákis ez á fontos. Legelőször, hogy mégnézi á termétt, ászttáon á felszerélest elkészíti, hoty há má^or úgy nész ki az á termétt, hoty kász á áló váló, és mékkézdí az áráttá^ost.

— [Hány óraker mennek ki?]

— Háony órákcor? Eszt már az idő hozzá mágáoval. Mer hotyhá ójján az idő... kishijám, vá... váláhoty hozzá né... [Rászólt a kishijára, hogy ne nyúljon a mikrofonhoz.] Há ójján az idő, hogy nincsennek hármátok, ákkor kimegy az embér... ánnák idejébe kimegyen... négy, öt órákcor, mongyuk. Há hármát nincs, de mégjegyzém, há hármát ván, ákkor, ákkor nem méhet ki, mer há ákkor káort csinál az embér. Mer lévágja ásztt á termétt, már mongyuk még, ahogy áráttunk, márokrá szédik ásztt á termétt... az ó^lán az á hármát, minthá

mār egy víkon sor ęsső vęrtę vóna męg, ąsztąon bepenęszędik, ąsztąon nęhęzęn is száorád máor ąz, ąmit ęcęcęr vizęsgęn ąz embęr ąsszęhözott. Męř ąszt csák egęsz szęt kęne teręgetni, ąsztąon nągy munkąvesztęsęg, mongyuk mikor mą úty sząridgątni kęll. Hą pedig ąsszęszęggyük, ąkkor bepenęszędik.

— [Tessék mondani, ki kaszál?]

— *Eric*s csák ąręp kisfijám, nę . . . hogy esz męg nę mozdídżsd, így nekęd idę nęm szabád | kőzel jőnni, tęnekęt szabát hąlgątni, de vígyązni is kęl nekęd. [Rászól t a kisfiúra!]

— [Ki kaszál?]

— *Hát, hoty ki kászaol? Hát, mą természetęs dolok, csák ą férfi kászaol, ą nő męg . . . ą nő męk szędi ą mąrkot. Mąř úgy nevezik, hoty hąrmądos ą nő, ąki mąrkol ą számos utąⁿ, ą férfi utąⁿ ęgy nő, ęz . . . ęz mongyuk, ęz . . . ęz | hąrmądos vót.*

— [Mibe kőtik ąssze a búzát?]

— *Bąnkąot csinąolnák, mąř ąGY | fąlusi nyelvęn így nęvęzzük. Bąnkąot csinål ąbbұл ą termęnybұл, ąmit ąrątunk, pęrszę búzą vągy . . . vągy . . . vągy rozs lęgyęn ąz, vągy záb lęgyęn, hotyhą ą záb is ojján, vągy ąz ąz ąrpą^ot . . . Mindęn termęnybұл mongyuk męg úgy, hą máor męgęngędi, hogy lęhed belұл bąnkąot csinąolni, ąkkor ąbbұл csinąjżuk ą bąnkąot, ęs úty kőttyük ąbbą.*

— [A bankát mibe rakják?]

— *ą bąnką^ot? ą bąnką^obą csák kőttyük ą kfvęt.*

— [A kęvéket, ha ąsszehordják . . .]

— *Mikor ąsszöhorgyuk, ąkkor ąz ą kęręszt. Hogy így mongyám męg¹, tizęnnyóć kfvęt szoktunk ęty kęręzbe [rakni].*

— [Meddig marad keresztben a búza?]

— *ą kęręzbe ą búzą ąddig mąrąd, męg ąrrą nęm tőķeletęs, hogy ąszt mąř mongyuk ijęn ąsztąogbą bę lęhęt hordani. Hogy mikor, mijęn ąz időjąorås, ąttul függ, hogy ązęř ąz ą kęręszt jól kiszą^orąggyon. Męř ąkkor csępl'ęsněl mą^or itten ą bąjok vąnnák, męř nęm tud ąz ą . . . ąz ą csęplőgęp úgy dolgozni, mind ąhogy, ąhogy ąnnák kęllęnę dolgozni. Męř természetęs ą csęplőgępnek is kęrűhet hąmárąp hibą^oją, ęs ą termęnt sę bírjå úty kicsępęlni.² Mąř ąkkor sok szęm- vęsztsęsęg vån, hotyhą behorgyuk nyirkosán. Mikor jól kisząrątt ąz ą kęręszt, csák ąkkor horthąssuk bę így ąsztąogbą.³*

— [A hordás után mi következik?]

— *ą hordą^s utån természetęs ą csęplęs következik.*

— [Molnár bácsi dolgozott már csęplőgęp mellett?]

— *Ęgęn, dolgoztám.*

— [Milyen munkát vęgzett ott a gęp mellett?]

¹ *Hogy így mongyam męg* — a hanglejtés menete a következő: . . . .

² Nem az első, hanem a második szótagon van a hangsúly.

³ A harmadik szótag is hangsúlyos.

— *a gép mellett? Hát, hát hogy őszintén szólva [már ?] erről, hogy a gép mellett mijen munkāt . . . , itt egyik a máosiká segítségével szoktunk cséplni. Majd ásztaon az a gázdá áhováo áollít máo engemet, mongyuk há a . . . a kázálrá áollított, vágy árrá a gép szā°jához áollított, már így mongyám még, a zsākok-hoZ, vágy . . . vágy a dobrá ā°llított, vágy a szálmá | kázálrá ā°llított, ákkor odá kél nekem menni, áhová az a gázdá küldött. No, mostán a szálmá | kázlon vágyok, vágy á . . . á . . . a kálā°szos | kázlon vágyok, vágy a dobon, vágy a dop szā . . . illętvę á . . . a gép szā°jánāl — már a zsāknāl —, mikor, hová álkálmáznák. Hát az ijęn ęmbęr osz már áhová ā°lįjāk, már ijęn meZőgázdásági munkaokkál tisztábá ván. Hát nekem már oszt édos [!] mindęty, hoty hol végzēm a munkāmāt. Hát természetęs, há nęm értęnēm ki magámāt felőle, ęty kicsit kęllemętļęn vóná, meř há ász mondánām, hát . . . hát nézd édos báráotom, én ęszt ę, ęszt a munkāt nęm tudom, ęngęm . . . engęm ā°lįj ęgyebűvę, meř én ęvvęļ . . . ęvvęļ nęm vágyok tisztábá.*

— [Molnár bácsi hallotta-e az öregektől, hogy hogyan történt a cséplés akkor, amikor még nem volt cséplőgép?]

— *Hát hallottám, hogy beszélęttęk az öregęk, hogy váłami ojan . . . ojan hájtó | gép vót . . .*

— [Kézi gép . . .]

— *Kézi gép, oszt úty hájtottāk.*

— [Maga már ilyet nem látott?]

— *Ijęt már oszt én nęm lā°ttám.*

— [Azt tessék elmesélni, hogyan történik a szántás-vetés! Kezdenénk talán azzal, hogy itt is volt vetésforduló, ebben a közsęgben?]

— *Ęęęn, ięęn.*

— [Hogy volt ez, mire emlékszik? Hányas vetésforduló volt maguknál, búzát mivel cseréltek?]

— *Hát | a búzá . . . vetés utān . . . már a búzān kezdēm. a búzāvetés⁴ utān ezutān lektőpször úgy vót, hogy már a búzāvetés⁵ utā°n, há jó tráogyāos vót ęz ę föld, ákkor ábbá máo szoktunk ā°rpā°t vetni. ā°rpā°t vetni vaty pędik rost vetni. Ná, majd á . . . , ezęk utān osztān há körőlményęk, há úty hosztāk, hogy ánnāk a gázdā°nāk nęm tudom én hogy [engedik] á körőlményei, hogy ásztā ászt a földet hot tuggyá tráogyāzni, a zápfélęt, ászt pędik szoktuk á . . . á . . . a leksovā°nyāp földbe. a leksovānyāp földbe. ásztaon így á . . . az ārpā utān osztān, vágy a búzá utān is szoktuk ászt, hogy űltetést, hoty krumplít vaty kukoricāot. Mār . . . már męjįg gázdā°nāk hogy ęngęttę a körőlményei.*

— [A ganęj mikor került a földbe?]

— *á . . . ęz vetés ęlőt. Mer — hogy így mongyám męg⁶ — a búzārul indultunk ki. Ná, most ęlsősorbā ki kęllęt vóná indulni á | zugárrul.*

⁴, ⁵ A harmadik szótag is hangsúlyos.

⁶ Enyhębb fokon lényegében ua., mint az 1. sz. jegyzet.

— [Na ezt tessék mondani! Hogy volt az ugar?]

— *Ugár vót hágyvá. Mār — hogy így mongyám mēg — fálusi nyelvēn | ugárnák nęvęzzük ászt, amít természetēs lę szoktunk tráogyáoazni búzá alá°. Ná, májđ ásztát... ászt osztān fęlszāntyuk.⁷ Így nęvęzzük, beugároljuk.⁸ Lęhorgyuk tráogyāvával, és beugároljuk. No ászt beugároltuk⁹, májđ körülbelül ásztāon męgint ászt mękforgássuk. ászt mękforgássuk. Forgátāsnák nęvęszték, az ugárát for-gátni. No, májđ ásztā°n mikor vętņi ákártuk, męgętyszēr mększāntottuk.¹⁰ Mękforgáttuk, męgugároltuk, đę ázombān ászt el is boronālgáttuk.¹¹ Elboro-nālgáttuk...*

— [Męg a vetés elótt?]

— *á vetés elótt, igēn á vetés elótt. És máj mikor mār vetés aláo szá°ntottuk, akkor természetēs... vetés aláo, osz męg męgin bęvęttük, oszt ászt męgin úgy elboronālgáttuk.¹²*

— [Hogyan vetettek? Kézzel vagy...]

— *Kézzel. Hogy...*

— [Maga is vetett kézzel?]

— *Kézzel igēn. Hāt én...*

— [Hogy történt az a kézzel való vetés?]

— *á kézzel való vetés úty történt, hogy á vetőmágot, ásztát rēndszerint... ászt ki szoktuk tisztítāni. ászt kitisztítottuk, ásztān hāt á vetőmágot be szoktuk pāszoľni [!] vetés elótt. No, ez mikor oszt męktörtént, akkor természetēs ęty kátásztrālis hold földbe, hāt... hāt ęgy māsza tisz kilā terményt... vāty kinek hogy ęngęttę á körülményei, vágy ęgy māsza, vágy nēm tudom én, de mār ász keves ęgy māsza ęty kátásztrālis hold földbe | kézzel vetve. Hāt ęgy māsza tisz kilā, áhogy mondom. Kőrübelül így, ęgy māsza tisz kilā ęty kátásztrālis hold földbe. Ná, ászt osztān mękkesztük bęvetni. Hāt mār az á gázdá, áki evvel foglākozott, hāt tuttā is máor ásztát, hoty hojān formābā męngyēn. No, de — hogy így mongyám męg — az idő hoz osz mágáoval mindēnt, męr hotyhā bevetęk én ábbā az ęty kátásztrālis hold földbe mongyuk ojan másfél mętēr-māsza buzāt [!], hāt ávvāl tālān kār°t csināltām. Kār°t csināltām. Mer ázēr, hogy az úgy ęlszjja ęgyik á máosikāot, mār IGY fálusi nyelven sūrō, nágyon sūrō, és ęgyik á máosikāot szjja, nēm tut fejlōdeni. Hāt így ęty kátásztrālis hold földbe ęgy mętērmasza vágy ęgy mętērmasza tiz, ez szērintem ez...*

— [Zsákból vetettek vagy abroszból?]

⁷ Csak a harmadik szótag hangsúlyos.

^{8, 9} Az első és az ötödik szótag hangsúlyos.

¹⁰ Csak a negyedik szótag hangsúlyos.

¹¹ Az első és az ötödik szótag hangsúlyos.

¹² Csak a második szótag hangsúlyos.

— *Hát már — hogy így mongyám még¹³ — ijen vetőruhá, ábrozsféle... ábrozsféle, mer hát szóval joBB, | célszerűbb ábbúl. az embër ászt mēkcsinā^ojjá, ásztān így vēszi vāolrá, és ęrrę á kezére ráocsávártá á szēlit, és evvel á kézzel pedig vetēt szabājszērűen.*¹⁴

[Elmondta: Molnár István, 68 éves.]

Hernádszurdok. Borsod-Abauj-Zemplén m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1962. febr. 27-én.

— *Tíz éves voltam, amikor már emlékszem az olācigānyok bárlá... bánagolásokról. Úty, hogy vót egy vilāktālān nāgyāpām, áasztān az mindég othon űlt á... fāl alatt. Ęgy botocská vót á kezēbę. Mājd áasztām már kiabālták á fēlnőttek, hogy... á népęk kápālták á mēzzōbe, már á fēlnőttek, akik még idēházá vóták, kiabālták, hogy jōnnęk az olācigānyok, kilęc szękér olācigāny jōn. [Persze] az fālu végin megāllták az szękēręk, akkor azok á nāgy, dēręk olācigāny-ásszonyok... á nyākugbā ęgy nāgy rāncos'szoknyā, rájtuk á dērękukom megint ęgy nāgy rāncos'szoknyā. Kukuricászēm vót nekik spārgarā kötve, odādobālták az ęhes tyúkoknak, mert á gāzdásszonyuk á mēzzōn vót, ęlkāpták á nyākāt, mēkcsávárták, bē á szoknyā ālā. Mājd áasztān ahol gyerękękęzt, őręgękęzt vętęk észrę, ottān kęrtęk, hogy vizęt āggyānak nekik. Mājd én is rimānkottām á nāgy-āpāmnāk, mert igen jó szívű vótām, hogy vizęt kēr az nēni, nāgyāpā, āggyāk nekı vizęt. Mājd ádok nekęd ęvvęl á bottāl, mongyā, csak ęngęd bę á lākāsba [s !]. No, mājd ākkor ęlmentęk á cigānyásszonyok. Ęz vót ęzērķilęcnszāztıstül¹⁵, emlékszem. Māj tizēnęy¹⁶ éves vótām, hát āmint mongyāk itt á kártársnōk, hogy á libāvāl jārtunk á Hērñādrā. Drāgā jó ędēsānyāmnāk igen sok szép libājā vót, én is lęnt vótām á libākķāl á Hērñādon. Hāzāhājtottām á libāt, męr igen gyütt á vihār, ętũntęk á libāk. Hoty hovā lęttęk, hovā nēm, de az ęgész | kōrũltũnk lākō népęk mind gyũttęk á vihār utān á segıccsęgũmkrę, hoty keresik á libāt. De sęnkinek nem jutott ęszębę, hogy á libāk is á vihār elōl ęlvonulták. Szęgęny ędēsāpām — Oroszorszāgbā hālt męg, nāgyon régen vót — męnt, męnt... ākkor is az olācigānyok á fālun túl, vātý hārom vātý két kilomētęrrę¹⁷ ot tányāszták, ot vót nekik ęty hę... ęty hęgy... hęgy alatt az igāzi tányājok. Męnt, hogy mększēmllęli, hā nincsęn-ę náluk á libā. amikor męgy, á vājđā kint ālt az út szēlin. Dę igen nāgy ęssō vót. ász mongyā nekı, mert mindég ędēsāpām szoktā á szękērũgygyokāt mękcsinālñi, vātý | vālāmi ęltört á szękērōgbe, ākkor mingyār hoszták odā, hoty csinājđā męg, Lęngyęl bācsi. Hęt sor ęzũsd gomb az męllęn, ęgy*

¹³ Ua., mint az 1. sz. jegyzet.

¹⁴ Az első és a harmadik szótag hangsúlyos.

¹⁵ Az első és a hatodik szótag hangsúlyos.

¹⁶ Az első és a harmadik szótag hangsúlyos.

¹⁷ Hangsúly a két és a mé- szótagon van.

náty pocákos vájda. No, ákkor édésápám... mongyá... mongyá neki, hoty hová mégyen Lëngyël bácsi. Mégyék, ász mongyá, vån éty földëcském, á víz mëgäl rájta, lëngëdëm rúla kápával. Dë észébë së vót, hogy odámënyën, hånëm á libá sürgëttë ötët. Májð mikor gyün visszå, ász mongyá, hogy ojan szomjås vágyok Lákátos bácsi. Mongyá ott éty kislánák á vájda, hogy lurkó, hozzå Lëngyël bácsinák vizët. ezüstpohárral hozot neki vizët, dë ott ojan csëndësség vót, hogy á sátrágbå min nágy álvås vót, ot libá nëm vót. Mirë házáért szëgény édésápám, már á libá mëgvót, mërt kiabálták á libånák, hát mëkszólálták, á pinçëájtót á szël rájuzzártå, ot vóták á libák mind. No ez mëgvót, ez á nágy öröm.

Májð más észtëndön, már ákkor tizënégy évës vótám, hírg mënt az ggész kössëgbë, hogy olácigányásszony jár, jósnó. Édésányám, ámint montám is, tizënyóc észtëndëjig bëtëg vót, mindëнки ász montá, hogy rontås. Nëm vót az rontås, mëz á máji orvosi nyelven az izzúlet ëlrontottå kezët, lábåt. ákkor ász monták az ásszonyok, hogy rontåsba [!] váGY, nekëd jósnó këll. ëlgyótt á cigány-ásszony bë á fálubå. Dë itt az ëggyik ásszont izs bëcsáptå, á másikat is, sënki nëm vilågosítottå fél å... ëggyik á másikat, hogy vigyåzz, mër ez ëgy bitång, hozzunk rá csëndört. Májð amikor már á nénëmmël mënt — hát tizënégy évës jánkåt nëm vitték á mëzzörë — mondom, már gyün, már gyün á cigányásszony. Bëmënt, á jop tërenyëbë nézëtt... á bål tërenyëbë nézëtt, á jop körmërül bëszëlt. Mindënkít mëgmondot nevërül, hoty ki, mi, hogy, mi törtënt az életëbë. Májð ákkor, amikor már lopni ákárták, ákkor mëg ász montå, hogy mozs gyertëg bë á szobåbå, mërt most titkosån fogok vëlëtëg bëszëlni. És ez vót az igåzi ráblås. Májð á nénëmmël küszködött ggész délutån, hogy mit ádott neki, mit nëm, ász sohå nëm tuttuk mëg, csak amikor ëlhosztå á nénëm á mi házunkhoZ, ot vót éty hëtvënnëgy évës nágyápám, mëg ásztån ëgy nyóc évës kis öcsëm, mëg én. ász... mongyå á nevët, mongyå, hogy ándrás, á fijåd, Juli, á jányod, ász mongyå, të mëg ojåj járó vótål, ász mongyå, most ëgy... ëggy épülëdbë káptål húzátot. Észt mëgmontå á bitánk cigányásszony. Dë mikor már lopni ákárt, ákkor ász montå, hogy mos már vonújung be á szobåbå, és ot mëgmondom, hogy mivelë lehet tégëdët kigyógyítåni. Ojan sërtëst vågott azon az észtëndön édésápám, négy ember foktå mëg. Sohå életëbë mëg ojan sërtës nëm vót az ő szëgën kámåråjåbå. Dë tëssék elhinni, mi kizsgyerëkkëk, mëg áz áz öreg ember, mëg... nëm sokåt fogyasztottunk ël belölë május, júniusig. Éty szëmig odåttå az olácigånák. Égy ürva szëmig, mëg csak éty fél dëkå szalonåt vágy éty szëmërkényi, vágy ëgy... vágy ëgy... kårmonådlibúl válamit, vágy | sonkåbúl, ot sëmmi nëm vót. Sót mëg mënt ki az anyám, ász montám neki, hovå tëccik mënni édésányám. ëldobot mágåtúl, és ëlmënt á kocsmårosnéhosz húsz forintot kërni á cigányásszonák, mërt neki nëm vót pénzë. Osz már ász montå, hoty csak minthå szitål láttå vonå ápåmåt, és mikor sëjëm këndőt kër túlë, ákkor ász montå, hogy ninesën sëjëm këndöm. Vót sëjëm këndő, dë már ákkor éty kicsit úgy | mágåhosz | gyütt az anyám, és ász montå, hogy ninesën sëjëm këndöm. Májð ágyål, ász mongyå, të Klårå, ágyål ruhåt, åmibë ëlvisszük, mërt hotyhå mi észtt ël nëm viszük, á të

urát kilenc észtendőjük fog az āgybā rothadni, még a szálmā is kirothad ālólād. Hā a tērenyēt kértē vónā az olācigām, még āszt is odattā vónā az āpām, úgy meg-
ijjēttēk. a nāgyāpām hētvēnnégý évēs vót, én is mār nāgyocskā vótām, tizēnégý
évēs, sēnki nēm lāttā, hogy ot ũltünk mind az ājtóbā, és ēggyikünk sē lāttuk, hoty
kivittēk a kāmārābul a húst. ādott ānyām lēpēdőt, ādott ābroszt, az āpām sēgítēt
nēkik a kért végéig lēvinni a szālōnāt.

No, oszt ākkor māj mā késōp hāllottuk mēk, hogy ēbbē a fālubā is, ābbā a
fālubā is ēsz csinātā ēz a kéd bitānk cigānyāsszony. Mēr nēm mágā vót a jós, vót
mēllēttē ēgy nāgy dēbellā, āki. . . bēsēlt ō, āzér vālāmit tuthātott, mērt it vān
ēz a fiātālāsszonkā, ezēknél vót ēggy oján ēmbēr, āki a māsikāt āgyonūtōttē
vāsvillāvāl. S hārom észtēndēig ũlt a tōmlōDzbē, āsztām mikor gyūd be a cigāny-
āsszony a kōsségbē, vāsārnāp rēggēl, az a szolgālēgēny¹⁸ ott ũlt a kápubā. Osz
nēvettē āzokāt, hogy mijeñ nāgy dēbellā cigānyāsszonyok. āsz montā nēki, hogy |
szēgyēld mágāt tē gyilkos, inkābb elbūnāl, mērt mēgōltēd az ēmbērtārsādāt. Dē
ōnēki āsz sēnki nēm montā a vilāgon, ānnāk a cigānyāsszonynāk. Mērt ō. . . az
ā. . . az a fiātālēmber nēm tuttā āszt, hogy ō fog āvvāl a cigānyāsszonnyāl
tālākozni. Dē hā tudott is vālāmit, ijēsmit, dē lopni, āszt kēgyētlēnül. Hāt oszt
āsz montā nēkēm az én drāgā jó ānyām, hogy āmīg ēlsz, āmi ēlmūlt rājtd, āsz
tudod, a jōsnōkrē nē szāmiccs, tē āzokkāl szóbā nē ājj. Mērt mār ākkor a nāgy-
āpāmāk āsz montā, hoty hētvēnnégý¹⁹ évēs lēsžēl, āmikor mēk fogol hālñi. S āz
észtēndō utolsō nāpjāñ tēmēttük ēl, és nēm mēnt a māsik észtēndōbē bēlē, a
hētvēnōtōdik észtēndējēbē. āz észtēndō utosō nāpjāñ ēltēmēttük, mēkhālt. Vāgy. . .
vāgy jót jōsoltā, vāgy nēm, dē ēz ity törtēnt. Dē a hūsunkāt, āszt ēlvittē, hoty
hijābā rimānkottām, ēdēsānyām, tēsšék főzni nēkēm sōdāros cidērēt, māj mēk-
hālok értē. ākkor sīrvāfākāt āz ānyām, oszt ākkor ēlmēnt Gōncrē māsñāp,
hozot tizēñhārom kilo [!] szālōnāt, āszt a sālētromos szālōnāt nēm tuttuk mēg-
ēnni. De āszt ũty tēsšék ēlhinni, hogy a nāgyāpām sohā nēm kērdēsžtē mēk,
hogy | hovā tēttētēk āszt a rēngētēk húst. Sohā.

[Elmondta: Fűrész Andrásné, Lengyel Julianna, 62 éves.]

Összeállította és lejegyezte: BALOGH LAJOS

¹⁸ Az első és a harmadik szótag egyaránt hangsúlyos.

¹⁹ Az első és a harmadik szótag hangsúlyos.

TARTALOM

Cikkek

<i>Sebestyén Árpád</i> : Kálmán Béla köszöntése	3
<i>Szathmári István</i> : Budenz József és a korabeli magyar nyelvtudomány	5
<i>E. Abaffy Erzsébet</i> : A szenvedő igék a XVI. századi Dunántúl nyelvjárásában	17
<i>Kiss Jenő</i> : Tájszómagyarázatok I.	27
<i>Kálmán Béla</i> : Megjegyzések néhány dunántúli tájszóhoz	38
<i>Fodó Sándor</i> : Szláv jövevényszók a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban	41
<i>Sebestyén Árpád</i> : Jegyzet néhány kárpátaljai tájszóhoz	53
<i>Mező András</i> : A magyar hivatalos községnevéadás első szakasza (XVIII. sz.—1873)	57
<i>Orosz Béla</i> : Nyíregyháza XVIII. századi betelepítése a családnevek tükrében	81
<i>Kovács István</i> : Paleográfiai sajátságok felhasználásának lehetősége a szövegező és a kéz azonosításában	89
<i>K. Szoboszlav Ágnes</i> : A <i>Makra</i> stílusáról	115

Ismertetések, bírálatok

Három nyelvátlasz. Ism. <i>Kálmán Béla</i>	125
<i>Vámszer Márta</i> : A kalotaszegi nyelvjárás igeragozási rendszere. Ism. <i>Jakab László</i>	130
<i>Mező András—Németh Péter</i> : Szabolcs-Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára. Ism. <i>Sebestyén Árpád</i>	135
A „Советское финно-угроведение” magyar tárgyú tanulmányai. Ism. <i>Kiss Antal</i>	139
Mélanges offerts à Aurélien Sauvageot pour son soixantequinzième anniversaire. Ism. <i>Kiss Antal</i>	143
<i>Wolfgang P. Schmid</i> : Alteuropäisch und Indogermanisch Abhandlungen der Geistes- und Sozialwissenschaftlichen Klasse. Ism. <i>Kiss Jenő</i>	146

Nyelvjárási adatok

<i>Balogh László</i> : Szamoszegyi szójegyzék (6)	149
<i>Balogh Lajos</i> : Nyelvjárási szövegek VII. A palóc nyelvterület keleti fele	155

Résumés

<i>I. Szathmári</i> : József Budenz et la linguistique hongroise de l'époque	15
<i>E. E. Abaffy</i> : The Passive Voice in the Dialect of 16th Century Transdanubia (Dunántúl)	25
<i>J. Kiss</i> : Über die Etymologie von Dialektwörtern I.	37
<i>A. Фодо</i> : Славянские заимствования в венгерских диалектах Закарпатской области	52
<i>A. Mező</i> : The first period of the official Hungarian village naming (18. century—1873)	79
<i>Б. Орос</i> : Отражение процесса заселения Ниредьхазы в XVIII-ом веке в зеркале фамилий	88
<i>I. Kovács</i> : Utilisation des particularités paléographiques dans l'identification du rédacteur et de la main	112
<i>Á. K. Szoboszlav</i> : Über den Stil des Romans <i>Makra</i>	123